

חיי דעת

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

בגליון השבוע

עלון מס' 82

הלכות שבת • שימוש במערכות לטיהור מים • דין הוצאת פסולת עם מעט מהאוכל • דין תוית הדבוקה ע"ג החלה.
דעת ודין • האם ראוי ליראי ה' לבטח את עצמם בביטוח חיים או בביטוח נכסים.

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להוועץ במורה הוראה.

הלכות שבת

האם מותר להשתמש בשבת במערכת לטיהור מים?

מקום הספק בזה הוא, מחמת שנעשה מעשה ברירה בסינון המים ע"י המערכת. (המדובר במערכת לא חשמלית המצויה בזמננו, ובחשמלית יכול להיות בעיות נוספות, ואין כאן המקום). וכל הנידון הוא רק לאדם שמקפיד שלא לשתות כלל אלא מים שעברו טיהור מחמת טעם לוואי שיש למים רגילים וכדו'. אבל לשאר בני אדם אין בזה שאלה של ברירה כלל, כיון שרוב בני אדם אינם מקפידים בזה וכפי שנתבאר לעיל בגליון הקודם.

בספר חוט שני (להגאון ר' ניסים קרליץ שליט"א ח"ב פרק כ"ה ס"ק ל"ג) כתב להתיר זאת, והטעם כיון שאין הפסולת ניכרת במים ובמסננת [ורק לאחר פעמים רבות ניכר על המסננת קצת פסולת] אין זה נחשב למעשה ברירה. אבל דעת הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א (מובא במכתב שבסוף אורחות שבת ח"א עמ' תקט"ז) וכן דעת הגאון רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א (ספר אורחות שבת ח"א פרק שלישי סעיף ל"ט והערה ל"ז), שהדבר אסור אף שאין הפסולת ניכרת, שהרי אצל אדם זה החומרים המעורבים במים נחשבים לו כפסולת.

האם מועיל להוציא את הפסולת כשמוציא עמה קצת מהאוכל?

הט"ז (סימן ש"ט סעיף כ"ג) כתב, שכשנופל זבוב לתוך הכוס אין להוציא את הזבוב לבד מן הכוס, משום שבורר פסולת מתוך האוכל, אלא יוציא את הזבוב ביחד עם קצת משקה.

דבר העורך

'זה היום עשה ד' נגילה ושמחה בו'.

היום הזה אנו עומדים בפני סיום מחזור נוסף של לומדים, המתעטרים בכתרה של תורה. לומדים שהחלו את דרכם בלימוד ההלכות, לפני חדשים רבים, למדו חזרו ושנונו, ועתה עמדו בכור המבחן בהצלחה מרובה, וזוכים לסמיכת חכמים.

ברכתנו להם שחפץ ד' בידם יצלח, להמשיך עוד בלימוד התורה ויגיעת ההלכה, ישכילו ואף יעשו פרי, ויראו ברכה מרובה בעמלם.

זוהי ההזדמנות, לכל אחד ואחד, להשתלב במעגל הלומדים, המקדישים מזמנם ללימוד הלכה בעיון, ורוכשים בקיאות בתחומי הלכה נרחבים.

מי מאתנו אינו מעוניין להיות 'שואל כענין' בהלכות איסור והיתר, הלכות שבת, או שאר תחומי הלכה המצויים בכל בית יהודי. מי אינו מעוניין להיות אף 'משיב כהלכה' לאחר שעמל בליבון נושאים אלו ויודעם על בוריים.

יש דרך אחת להגיע לקניין התורה, והיא - 'קובץ על יד ירבה'. לומדים מעט, חוזרים ומשננים, ממשיכים עוד ושוב חוזרים, רק כך ניתן לרכוש בקיאות בתחומי הלכה נרחבים.

זה הזמן לממש שאיפה זו. כל מי שיחל היום בלימוד אחד מתחומי ההלכה, בצורה שיטתית, יוכל בעוד שנה-שנתיים, בעזרת ד' יתברך, לעמוד כאן ולזכות בכתרה של תורה. היום - זה הזמן.

לרגל המאורע החשוב, יוצא לאור עלון זה, מסדרת 'ההלכה השבועית', בגליון מורחב ומאיר עינים, אשר יצא לאור מעתה במתכונת זו.

במסגרת זו נביא מעתה - מלבד את ההלכה השבועית מבית לימודי דעת - מבחר נושאים מרתקים בהלכה, פרי עטו של הדיין החשוב הרב יצחק צבי אושינסקי שליט"א, אשר זה כמה שנים נותן עיניו ולבו על לומדי לימודי דעת, להדריכם במסילה העולה, ואף עתה מעניק לנו מאצרותיו להגדיל תורה ולהאדירה. תשואות חן חן לו.

כמו כן, נתעדכן מדי פעם בנעשה בין כתלי בית מדרשנו, מרכז לימודי דעת, בתכניות הלימוד השונות המתחדשות מעת לעת, ובאירועים מיוחדים לכבודה של תורה, הנערכים מפקידה לפקידה.

תקוותנו כי עלון זה ימצא מסילות ללב שוחרי ההלכה, ויביא אורה של תורה לבתי ישראל. אכ"ר.

העורך

הלכות שבת - המשך

הנהגה ב' נידונים יש כאן:

א. האם נחשב הזבוב כמעורב עם המשקה או לא. שאם אינו נחשב מעורב עם המשקה, שוב אין כאן מעשה ברירה כלל ויהא מותר להוציאו ללא משקה כלל [לכאורה].

ב. האם מועיל להוציאו ביחד עם קצת משקה. והרווח שיש בזה הוא: שע"י כן לא נברר הפסולת מן האוכל שהרי הם עדיין מעורבים יחד.

ומצינו מחלוקת בפוסקים בענין זה: דעת המ"ב שהזבוב נחשב מעורב עם המשקה, ומשום כך אסור להוציאו לבדו, שהרי הוא בורר

**וכמו כן, אם נשאר
פיסות קטנות של נייר
אפיה הדבוקות בתחתית
העוגה, אסור לקלפן בפני
עצמן, אלא רק עם חתיכה
מהעוגה שהן דבוקות
עליה.**

פסולת מתוך האוכל. אולם יש עצה שיוציא את הזבוב יחד עם קצת משקה, ומעתה שוב אין כאן מעשה ברירה, שהרי עדיין הפסולת-הזבוב מעורב עם האוכל-המשקה. (כן מבואר דעת המ"ב ממה שהתיר בכמה מקומות הוצאת הפסולת עם מקצת מן האוכל, ע"י ביאור הלכה ד"ה חייב,

וסימן תק"ד ס"ק כ'. ואם סובר כהחזו"א אין מקום להיתר זה, וכדלהלן. ועוד עיין פרי מגדים משב"ז ס"ק י"ג שג"כ מובח מדבריו כהבנת המ"ב).

ומכאן נלמד לכל אופן בו פסולת מעורבת עם אוכל, להוציאו עם הפסולת קצת מהאוכל שהדבר מותר כיון שהפסולת לא נבררת מן האוכל.

אולם, במקרה שנפלו הרבה זבובים בכוס עד שנחשב המשקה שבכוס עכור מחמתם, גם לפי החזו"א נחשבים הזבובים מעורבים עם המשקה שבכוס, (כ"כ בספר חוט השני ח"ב פרק כ"ה ס"ק). ומעתה לדעתו יהיה אסור להוציאם אפילו עם קצת משקה, וככל מקום שסובר החזו"א שאסור להוציא פסולת עם קצת אוכל.

אבל לדעת המ"ב גם בזה יהיה מותר, ככל מקום שמתיר המ"ב את הוצאת הפסולת ביחד עם קצת מן האוכל.

**תוית עם חותם המאפיה שדבוקה
ע"ג החלה, האם מותר לקלפה ממנה
בשבת?**

תוית זו כיון שהיא דבוקה היטב לחלה נחשבת כמעורבת עמה, ואסור לקלפה ממנה בשבת. והעצה בזה שיחתוך קליפה דקה מהחלה ביחד עם התוית. ובמקרה זה מועילה עצה זו גם לפי דעת החזו"א. והטעם, משום שהתוית אינה מעורבת עם כל החלה אלא רק עם המקום שהיא דבוקה בו, וכיון שהסירה ביחד עם קליפה מהחלה שהיא דבוקה בה, הרי לא הפריד את הפסולת מהאוכל (ספר אורחות שבת פרק שלישי סעיף ס"ז).

וכמו כן, אם נשאר פיסות קטנות של נייר אפיה הדבוקות בתחתית העוגה, אסור לקלפן בפני עצמן, אלא רק עם חתיכה מהעוגה שהן דבוקות עליה. [אבל הסרת נייר האפיה כולו מתחתית העוגה מותר, אפי' כשהעוגה דבוקה בו, כיון שאין נייר האפיה מעורב כלל עם העוגה שהרי ניכרים הם היטב כל אחד בפני עצמו, והרי הוא כמסיר את העוגה מתבנית האפיה] (שם הערה ע"א).

אבל דעת החזו"א (או"ח סימן נ"א) שאין הזבוב נחשב מעורב עם המשקה שבכוס כיון שהוא צף ועומד בפני עצמו. ועוד, שאילו היה נחשב מעורב עם המשקה שבכוס, לא היה מועיל להוציאו עם קצת משקה, וכן בכל תערובת פסולת ואוכל לא מועיל להוציא את הפסולת עם קצת אוכל, והטעם - כיון שסוף סוף הרי תיקן את שאר האוכל שיהיה ראוי לאכילה, ומעשיו מוכיחים שעוסק בהפרדת הפסולת משאר האוכל ולא סתם בהפרדת האוכל זה מזה. וכל מה שאסר הט"ז להוציא את הזבוב לבדו מהמשקה היינו משום שהזבוב מעורב עם המשקה שנכנס בין כנפיו ועל גופו וכשמוציאו מהמשקה נפרדים ממנו טיפות המשקה שהיו מעורבות בו, ולזה מועיל העצה להוציאו עם קצת משקה, שע"י זה גופו נשאר מעורב עם המשקה שעליו.

ולסיכום: לדעת המ"ב מותר להוציא את הפסולת עם מקצת מן האוכל ולדעת החזו"א אסור, ולהלן נביא בעז"ה עוד כמה דוגמאות שיש בהם נפק"מ בין המ"ב לחזו"א.

**כוס שנפלו לתוכה הרבה זבובים
האם מותר להוציאם מהכוס עם
קצת משקה?**

עד עתה דברנו על זבוב אחד או זבובים מועטים שנפלו בכוס, שבזה נחלקו המ"ב והחזו"א אם הם נחשבים כמעורבים עם כל המשקה או לא. ועכ"פ לדעת שניהם מותר להוציאם עם קצת משקה, לדעת המ"ב הטעם הוא ככל הוצאת פסולת עם מקצת מן האוכל שמוותר. ולדעת החזו"א משום שכל האיסור בזבוב הוא מחמת המשקה המעורב בגופו, וכשמוציאו עם קצת משקה לא יוצא המשקה מגופו.

לעילוי נשמת

הר"ר יוסף טוד ז"ל בן הר"ר אפרים פישל ז"ל

נלב"ע ג' אב

תנצב"ה

הלכה חובקת עולם

'רב לא צועק על ילדיו בחוסר שליטה...'

בטקס הסיום שנערך לא מכבר בירושלים, למסיימי התכניות מתושבי חו"ל, הזמין המנחה אל הבמה את אחד המשתתפים, חנן גורדון מקליפורניה, לומר כמה מילים.

גורדון הוא כלכלן ברמה בין לאומית, המשמש כיועץ ההשקעות בוול סטריט של חברת גולדמן-סקס בע"מ שהיא אחת החברות הגדולות בארה"ב. איש מבריק ובעל חוש הומור שנון, המגלגל מדי יום ביומו עשרות מיליוני דולרים בין אצבעותיו.

'אם היו יודעים בוול סטריט שברחתי שבוע שלם לארץ ישראל' - פותח גורדון את דבריו בחיך - 'ועזבתי את כל העסקים הבווערים על מנת לקבל תעודת סמיכה, היו מאשפזים אותי במוסד סגור. אבל דעו לכם שהיום זהו היום המאושר בחיי'.

דמעות עומדות בזוויות עיניו של איש העסקים המצליח, ההתרגשות חונקת את גרונו. 'כשסיימתי את לימודי באוניברסיטה היוקרתית הרווארד לפני שש עשרה שנה, הייתי מספר אחד בכל המחזור. אבל התעודה שקבלתי היום עולה בהרבה על התעודה ההיא. היום ה-DNA שלי השתנה, כעת אני אדם אחר. אפילו אשתי בכתה כשסיפרתי לה שב"ה עמדתי בבחינה והיום אקבל את תעודת הסמיכה'.

מדעים להיכח על הצורה בה מתייחסים הלומדים ללימוד במסגרת לימודי דעת, וההשפעה שיש לזה על כל חייהם. חנן גורדון מספר, שמדי יום באמצע כל ההמולה של וול סטריט הוא פורש לרבע שעה מהכל, 'מוחק' את כל מה שיש לו במוח, ומתחיל ללמוד עם חברו דרך הטלפון בריכוז עצום ללא כל

'לפני כמה שעות עמדנו למרגלות הכותל המערבי, ושם, בדיוק כמו לאדם חולה ח"ו עשו גם לי שינוי השם. לאחר 50 שנה הוסיפו לשמי את התואר רב. ובגמרא מסכת בבא מציעא כתוב במפורש שהוספת התואר רב משנה את מזלו של האדם בשמים, ממש כמו שינוי השם'.

בשנה שעברה זכו הלומדים מסיימי תוכניות הלימוד שע"י מרכז 'לימודי דעת', להיכנס אל הקודש פנימה לפני מרן הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל. מרן זצ"ל, אשר שמעו של מרכז לימודי דעת בא לאזניו, ובהכירו אישית את הנפשות הפועלות, ה"ה צוות רבני לימודי דעת שליט"א והעומדים בראש המערכת, הביע את הסכמתו לפנות מזמנו היקר, ולהביע בפני הלומדים את דברי ברכתו והערכתו לקראת יומם הגדול.

מאור הפנים והחביבות הרבה להם זכו מאת הרב זצ"ל, היתה נדירה ומיוחדת, כאשר על פני הרב זצ"ל ניכרת קורת רוח מרובה, והתרגשות רבה, למראה תלמידי החכמים הניצבים בפניו, המייצגים קשת רחבה של גוונים בציבור, המהווים את דור העתיד, אשר מהם ושכמותם מובטח שלא תשתכח תורה והוראה בישראל.

הרב זצ"ל הקשיב באריכות ובדריכות לסדרי הלימוד הנוהגים במרכז לימודי דעת,

החל ממערך השיעורים הערוך בקפידה, ע"י צוות הרבנים שליט"א ראשי התכניות השונות ת"ח מופלגים המתמחים כל אחד בתחומו, הקשר עם הרבנים המתקיים לאורך כל תקופת הלימוד, ומערכת הבחינות המתקיימת מפקידה לפקידה, להבטחת רציפות הלימוד וקיום הידיעות לאורך זמן.

הרב זצ"ל דיבר על זכותם המיוחדת להיות ממקימי העולם, בלימוד התורה בכלל, ובעסק ההלכה בפרט, לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. כן הדריכם בדרך קנין התורה, כאשר המתכונת הבטוחה היא ללמוד מפי רב, ולחזור ולשנן ללא הרף, ורק כך אפשר להבטיח את העלייה בתורה. הרב זצ"ל עורר בחום על החובה לשמור על ערכי המוסר וקדושת הבית, כפי המסורה לנו מדור דור, אשר הם הערובה היחידה לקיום העם היהודי, ולקיום התורה בישראל.

לאחר מכן הרעיף מברכותיו על כל הרבנים והלומדים, שיזכו תמיד ללמוד וללמד, לשמור לעשות ולקיים.

הביקור המיוחד בבית מרן הגמ"ל ליפקוביץ זצ"ל, היה עבורם מעמד חיזוק מיוחד. דבריו הנרגשים והמעוררים, כמו עצם השהיה במחיצתו, ומראה הוד פניו, עשו על כל הנוכחים רושם בליימוחה.

הלכה חובקת עולם - המשך

מחשבה אחרת.

הפסיקה השונות.

'באותם רגעים אני מרגיש התעלות עצומה ברוחניות', הוא מתאר, 'וזה נותן לי כוח להמשך היום'. דרך אגב, מדי יום עם שובו לביתו, לומד גורדון דרך המחשב ארבע שעות רצופות עם רבו!

'חוץ מזה' - הוא מסיים בהומור אופייני - 'אני כבר לא יכול לבעוס בבית כמו פעם, האם מישהו ראה פעם רב שצועק על ילדיו בחוסר שליטה'...

'בזכותכם הגשמתי את חלום חיי'.

ד"ר מ. [המקפיד מאז קבלת התעודה להתהדר בתואר 'הרב'], הנו רופא נטורופת, העובד באחד מבתי החולים המפורסמים בארץ. תעודות הדיפלומה הממוסגרות שוכנות כבוד בקיר שמאחורי מכתבתו, אולם עיקר גאוותו נתונה דווקא לתעודה הצנועה מאת מרכז לימודי דעת.

'כאשר התחנתתי הבטחתי לאשתי שאני אהיה רב, ולאחר מכן, כאשר לצורכי פרנסה נאלצתי לשקוע בלימודי הרפואה, הדבר כמעט ונשתקע, ונחשב לחסר סיכוי. בזכותכם אני מגשים היום את חלום חיי. אין מילים בפי להודות לכם'.

נוכל להמשיך לפרט באופן כמעט זהה את תגובות רבים מקרב הלומדים והמסיימים, אך הדבר ייראה מעט פנטסטי מדי. די בדוגמאות שהבאנו, כפרטים המעידים על הכלל.

מהו מרכז לימודי דעת?

מרכז לימודי דעת, הוקם לפני כעשרים שנה, במטרה להפיץ את לימוד ההלכה, ולעשותו שווה לכל נפש. מקים הארגון והעומד בראשו, הרב פישל טוד שליט"א מליקווד ארה"ב, רואה בזה את שליחות חייו, ומאז ועד היום הוא משקיע את כל אונו ומרצו, ומתמסר בכל כוחו לביסוס המערכת.

במסגרת התכנית, הלומדים מקבלים לביתם בדואר או בדוא"ל מידי שבוע שני שעורים המכילים חומר עיוני בשפה בהירה וקליטה. השיעורים בנויים היטב, כיחידת חומר מסודרת, החל מן המקורות - הגמ' הראשונים והשו"ע - ועד להלכה למעשה לפי שיטות

אח"כ בבחינות הסמיכה של הרבנות הראשית. התכנית מכינה היטב בכל תחומי הבחינות, ומתאימה לתכנית הלימוד לרבנים ומורי הוראה, שע"י הרבנות הראשית.

יש גם את רבני הקהילות ושליחי הקודש, בארץ ובתפוצות, הנוטלים חלק בתכניות הלימוד כחלק מהשתלמותם במקצועות ההלכה והבית היהודי, הדבר עומד להם לעזר רב בתפקידם.

האתגר והיעוד

הרב דויד בנדורי, הוא אחד הפעילים הבולטים של לימודי דעת בארה"ב. לפני שנים לא רבות הוא עבר בעצמו את מסלול הלימודים, בכמה מסלולים, וסיימם בהצלחה מרובה. מאז הוא מקדיש מזמנו להפצת לימוד ההלכה. בשיעורים אותם הוא מוסר בקביעות בקהילתו משתתפים עשרות רבות של אנשים, ולאחר מכן השיעורים המוקלטים מופצים באלפי עותקים ונלמדים בשקיקה רבה.

הרב בנדורי מסביר את הרעיון העומד מאחורי הפרוייקט: 'אנשים שבחלקם לא פתחו ברצינות גמרא או שולחן ערוך מזה הרבה שנים, נכנסים לזה בכל המרץ. האתגר של לימוד מסודר עם ייעוד הוא עצום, הבן אדם יודע שהוא צריך לגמור את הלכות איסור והיתר הכוללות את הלכות בשר בחלב מליחה ותערובות תוך שמונה עשר חודש, ולהיבחן על כך, יש לו תאריך יעד, יש לו מטרה, ויש לו בסוף גם תעודה'.

זהו האתגר בפני עומדים הלומדים, וזו גם המשימה אותה נטלנו על עצמנו, במרכז לימודי דעת, להפוך את לימוד ההלכה וידיעתה לדבר השווה לכל נפש, שכל אחד יוכל לעמוד בו הצלחה, להגדיל תורה ולהאדירה.

בנוסף לחוברת השיעור, ישנו רב המלווה את הלומד בכל שלבי הלימוד. הלומד פונה אל הרב בכל קושיה, שאלה, חוסר הבנה או כדי ללבן את החומר ולחדד אותו.

כדי שהלימודים יהיו אכן מחייבים, ומכינים את הלומד למבחני הרבנות הראשית, נשלחים אל הלומד מבחנים תקופתיים לחזרה ולשינון החומר הנלמד. המבחנים נעשים בבית הלומד וחוזרים אל המשרד בדואר או במייל לבדיקה.

בסיום כל תוכנית לימודים - כמו שבת איסור והיתר נידה וכדו' - עורך המרכז מבחני סיום קבוצתיים, בנוכחות הרב, שבסיומם

במסגרת התכנית, הלומדים מקבלים לביתם בדואר או בדוא"ל מידי שבוע שני שעורים המכילים חומר עיוני בשפה בהירה וקליטה.

מחולקות תעודות לעומדים בהם בהצלחה. המסיימים פונים אח"כ לרבנות הראשית, עורכים שם את מבחני הסמיכה, ומקבלים את התעודה הנכספת.

במשך השנים עברו לומדים רבים במסלולי הלימוד של לימודי דעת. רבים מהם מכהנים כיום כמורי הוראה בישראל.

למי מיועדת התכנית?

התכנית מיועדת לכל מי שמעוניין ללמוד הלכה בצורה שיטתית, להקיף נושאים שלמים, החל מן המקורות בגמ' ובראשונים ועד להלכה למעשה, ולדעת אותם על בוריים.

אברכים לצד בעלי בתים, רואים בתכנית אפשרות להגשמת חלום. לאחר נסיונות רבים מצידם להכנס ברצינות ללימוד ההלכה, נסיונות שכשלו עם הזמן וכמעט שייאשו אותם, הם רואים לראשונה 'אור בקצה המנהרה' כלשונום. יש אפשרות ללמוד, להקיף עניינים, ולדעת אותם בצורה יסודית.

יש הנכנסים לתוכנית מתוך רצון לעמוד

לעילוי נשמת

הרבנית שרה
בת יעל לוי ע"ה מפנמה.
נלב"ע ג' באב תשס"ט.

תנצב"ה

מקבץ שאלות ותשובות

במגוון נושאים בהלכה, מאת רבני לימודי דעת

שו"ת בהלכות שבת

מאת הרב דוד אוסטרופ שליט"א

שאלה: האם מותר להזיז את סיר החמין על גבי הפלטה המונחת על האש ולקרבה יותר לאש, אם לא אז מדוע?

תשובה: אם מבושל כל צרכו מותר, אם לא מבושל כל צרכו אסור משום שיבשל מהר יותר.

שאלה: מה הדין של ניפוח מיטת אויר והוצאת אויר ממנה? האם שייך בזה בנין או מכה בפטיש. לכאורה אין כאן מקום לגזרה שמא יתקע מאחר שאין בזה שום פעולת תקיעה ואף לא הידוק. הדין הוא מצד שאולי יש בזה עשיית כלי, השימוש של המיטה הוא אף בלי פירוקה ואפשר להשאירה מנופחת לתקופה ממושכת כדוגמת המיטה של טרסיים; מצד שני, יש אפשרות נוספת של שחרור וניפוח יומי לפי הצורך של המשתמש?

תשובה: שאלת חכם היא מחצית התשובה. התשובה הפשוטה היא שניפוח המיטה דומה למילוי נוצות בכר שמוזכר בסימן ש"מ סעיף ח' לאיסור מדין מכה בפטיש. אמנם הגרש"ז אויערבאך מדמה ניפוח של כדור וכדומה למילוי הכר, ולכן הניפוח בפעם הראשונה אסור, ולאחר מכן יהיה מותר כדין החזרת נוצות לכר. בכל זאת, אנו נלמד בהמשך את דברי הגרש"ז אויערבאך שמחלק ומבדיל בין כדור שמנפחים אותו וכך משתמשים בו בלי לרוקן את האוויר, ולכן יש בניפוחו עשיית כלי, לבין ניפוח של גלגל ים וכדומה שהדרך לרוקנו מיד בגמר השימוש, ואין בניפוחו עשיית כלי. את ההשלכות למיטה המתנפחת אשר שאלתם עליה נלמד בעזר ד' בהמשך.

שאלה: בשבת הקרובה אני אשה עם אשתי בבית מלון, האם חובה להדליק נרות בחדר או שמספיק להדליק בחדר האוכל?

תשובה: ובכן, שאלה זו מצויה מאוד ורבים הם המתחבטים בה כאשר הם שוהים

בבית מלון, בבית חולים וכדו'. בקצרה אשיב כך: הדלקת הנרות בחדר היא המעולה ביותר, אולם דרך זו אינה מעשית, משום שבתי המלון, בתי חולים וכל המוסדות הדומים להם אינם מוכנים בשום פנים שידליקו נרות בחדרים, משום חשש שריפה, וחובה עלינו לציית לדבריהם שהם דברי טעם.

הדרך היחידה שנשארה לנו היא הדלקת הנרות באולם האוכל. העיקרון בהדלקת הנרות הוא שיוכלו להנות מהם והם יגרמו לעונג שבת ולשלום בית בבית. ההנאה שלנו מן הנרות צריכה להיות באחד משני הזמנים, או בעת הסעודה, או בעת השינה. הבעיה היא שכשאר אנו מדליקים מחוץ לחדר אוכל, אין אנו נהנים מהנרות כלל בזמנים הנדרשים, שהרי אין הם מאירים את ביתנו בו אנו יושנים (שהרי אנו יושנים בחדר), וכן אין אנו רואים אותם בעת הסעודה. המשנה ברורה (רסג מה) כבר הביא את הכלל בזה, שבכל מקום שמדליק ועושה שם איזה תשמיש, יש בזה משום שלום בית, וראוי לברך על הנרות. למעשה, אם היא יכולה להדליק בתוך חדר האוכל, מה טוב.

ביחס להדלקה מחוץ לחדר אוכל: יש אומרים שאם הם יושבים בקצה של החדר אוכל ויכולים לראות משם את הנרות, זה מספיק, ותוכל לברך על הדלקה זו אף אם היא נעשית מחוץ לחדר אוכל. הפתרון המעשי ביחס להדלקת נרות מחוץ לחדר האוכל הוא שהאשה תישאר ליד הנרות איזה זמן, תהנה מהם (גם מעט לאחר השקיעה), וממילא תוכל לברך עליהם. אם היא מדליקה מחוץ לחדר האוכל ולא נהנית מהם כלל (או יולדת שמדליקה בתחנת אחיות ולא נהנית מהנרות כלל) נראה שעדיף שתדליק בלא ברכה.

שו"ת בהלכות איסור והיתר

מאת הרב אהרן שנקולובסקי שליט"א

שאלה: סלטים שהגישו בסעודה בשרית האם מותר לאכול בסעודה חלבית?

תשובה: אם נוטלים בכפית או מזלג המיוחדים להם מותר לאכול מהם בארוחת חלב ובבשר, אבל אם משתמשים במזלג או בכף שהוגשו באותה סעודה (למשל בשרית) או אולי גם במקום שנמצאים קטנים

הממשמשים בכל - אין לאכול הנשאר בארוחה הנגדית (למשל חלבית) ולמצוה מן המובחר אף כשנוטלים בכלים מיוחדים יש להחמיר (בדי השלחן ס"ק צ"ט, וקיצור ש"ע של הרב פפויפר סימן ט' אות ט').

בשבת הקרובה אני אשה עם אשתי בבית מלון, האם חובה להדליק נרות בחדר או שמספיק להדליק בחדר האוכל?

שאלה: אם אוכלים ירקות שהתבשלו עם בשר האם צריך לחכות 6 שעות עד שאוכלים חלב, או שהמתנה מחוייבת רק מאכילת בשר עצמו?

תשובה: גם אם אכלו ירקות שבשלו עם בשר צריך לחכות שש שעות.

לשואל הנכבד שיחי'. יש הלכה ויש הנהגה. גם אם מצד ההלכה אנו יכולים לפעמים פרצות דחוקות להתיר את הבדיעבד, אבל בשאלה כגון זו ששאלת אין מן הנמנע ליכשל באיסורי כשרות.

שאלה: אני עובד במקום שרובם חילונים. המטבח הוא חלבי. והמצרכים כשרים. הבעיה שאני לא יודע אם מישהו מהעובדים מביא לפעמים אוכל מביתו ומשתמש בסכינים. אב הבית מכין כל יום אוכל - גבינה מלוחה וגבניות ומלפפונים והוא חותך בסכין

מקבץ שאלות ותשובות - המשך

ממילא מרשות המצווה בשעת מותו, לכן לא צריך קניין כדי שהנכסים יעברו לרשות המוטב.

לסיכום: לדעת האחיעזר לצוואות שנעשות בזמנינו יש תוקף בגלל שמצווה לקיים דברי המות, וזאת למרות שהממון שנכתב בהן לא הושלש, משום שהצוואות תקפות על פי חק. ולדעת הגר"מ פיינשטיין אין צורך בהשלשה מטעם אחר, משום שהצוואה עצמה מושלשת אצל העורך דין. לדעת הגר"מ פיינשטיין יש עוד טעם לקיים את הצוואות שנעשות בזמנינו, משום שזו דעת המצווה שמיד כשימות הנכסים יעברו מרשותו לרשות המוטבים. ●

לעילוי נשמת

הר"ר **צבי פורטנוי ז"ל**
בן ר' יצחק ז"ל
תנצב"ה

נתרם ע"י בנו הר"ר יצחק פורטנוי הי"ו

לעילוי נשמת

הר"ר **ישראל ברוך פורטנוי ז"ל**
בן ר' יצחק ז"ל
תנצב"ה

נתרם ע"י אחיו הר"ר יצחק פורטנוי הי"ו

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים מלכה ז"ל**
בן הר"ר יהודה ז"ל
תנצב"ה

נתרם על ידי הר"ר יהרון מאיר הי"ו

לעילוי נשמת

הר"ר **רון בן מאירי ז"ל**
בן הר"ר יעקב יוסף ז"ל
תנצב"ה

נתרם על ידי הר"ר יהרון מאיר הי"ו

שנעשית בזמנינו?

תשובה: צוואה בזמנינו נעשית על פי רוב כשהמצווה בריא, ומשום כך יש בצוואה הזו שתי בעיות עיקריות. האחת, שלא נעשה קניין שמועיל להקנות את הנכסים שהוזכרו בה. השנייה, שהצוואה היא על הזמן שאחרי המוות, ובאותה שעה הנכסים כבר לא שייכים למצווה אלא ליורשיו. כאשר שכיב מרע מצווה, מבואר בגמ' (ב"ב קנא ע"א) שחכמים עשו תקנה מיוחדת שיהיה תוקף לצוואה, למרות שהשכיב מרע לא עשה קניין, ולמרות שהצוואה חלה לאחר מותו. אבל כשבריא מצווה, אין תוקף לצוואה. כן חשוב לציין את דברי המהר"ם פאדווה בתשובה (סי' נב), שאין תוקף לצוואה של אדם בריא, גם כשאומר במפורש שמצווה בגלל שחושש שימות. משום שכעת הוא בריא, וחכמים לא נתנו לאדם בריא את האפשרות לצוות על נכסיו לאחר מותו.

נמצינו למדים שלצוואות שנעשות בזמנינו אין תוקף מתקנת חכמים. אבל יש סיבה אחרת שיהיה תוקף לצוואה, מה שנקרא בלשון חז"ל: מצווה לקיים דברי המות. כלומר שמצווה על היורשים לקיים את הצוואה גם כשאין לה תוקף לפי ההלכה, כמו שפסק השו"ע חו"מ (סי' רנב סעי' א). וזו באמת דעתו של האחיעזר (ח"ג סי' לד) שיש תוקף לצוואות שנעשות בזמנינו מהטעם הזה. אלא שלדעת הרמב"ם והמחבר (סי' רנב שם) המצווה לקיים דברי המות היא רק כאשר המצווה השליש את הממון לטובת המוטב. ועל כך מפלפל האחיעזר בתשובתו, ומסיק שכאשר יש תוקף לצוואה לפי חק המלכות, הממון נחשב למושלש.

סברא נוספת שכתב הגר"מ פיינשטיין (שו"ת אגרות משה אבן העזר ח"א סי' קה) שכאשר הצוואה הושלשה אצל עו"ד, גם הממון שאליו מתייחסת הצוואה נחשב למושלש. טעם נוסף מחודש שכתב הגר"מ פיינשטיין (שם סי' קד), שלצוואות שנעשות בזמנינו יש תוקף בגלל שהנכסים עוברים מיד עם מותו של המצווה לרשותו של המוטב בצוואה. ובדרך הזו אין את שתי הבעיות שהזכרנו, משום שהנכסים עוברים למוטב עוד לפני שהגיעו לרשות היורשים, כך שהיורשים לא יכולים לטעון שהמצווה לא היה מוסמך לתת את הנכסים. ומאותה סיבה גם לא צריך קניין, משום שמטרת הקניין היא להוציא את הממון מרשות המקנה לרשות הקונה. אבל בצוואות הנהוגות בזמנינו, הנכסים יוצאים

שלו. אין לי מושג עם מה השתמשו בסכין הזו. שאלתי, האם זו בעיה לאכול דברים קרים שחתכו אותם בסכין שהיה בה חשש. ומה עם דברים מלוחים כדוגמת גבינה מלוחה?

תשובה: לשואל הנכבד שיחי'. יש הלכה ויש הנהגה. גם אם מצד ההלכה אנו יכולים לפעמים פרצות דחוקות להתיר את הבדיעבד, אבל בשאלה כגון זו ששאלת אין מן הנמנע ליכשל באיסורי כשרות, לכן אין להתיר לאכול אפילו דברים קרים שנחתכו בסכין זה. ואם בשעת הדחק עסקינן יש לשאול ספציפית על האופן המסויים בלבד.

שאלה: דג ועוף שניתנו באותו תבנית ושמו את התבנית על הפלטה לחמם. וכשבאו להגיש את האוכל ראו שיש רוטב שהתערבב ביניהם, מה הדין של העוף והדג?

תשובה: את החלק שנמצא בתוך הרוטב בודאי אין להתיר, אולם יתכן להתיר את מה שמעל הרוטב. יש מחלוקת רש"י ור"י לגבי טפת חלב שנפל על חתיכה שהוא חציה בתוך הרוטב, לפי הר"י הטפה מתפשטת לכל הקדירה אבל לפי רש"י אינה מתפשטת לכל הרוטב. ויש לדון לפי רש"י אם אומרים הפוך שמה שבתוך הרוטב אינה מתפשטת למה שמעל הרוטב. לכאורה זה תלוי במחלוקת הפרי מגדים והחוות דעת החולקים לפי רש"י אם נפל איסור לתוך הרוטב האם מצטרפים החלק שחוץ לרוב של החתיכות שהם חציה בתוך הרוטב, לפי החוות דעת מצטרפים ולפי הפרי מגדים לא מצטרפים, וכ"כ הפרי מגדים בסימן ק"ה ש"ד סוף ס"ק א' דאין מה שבחוץ לרוטב נאסר לפי רש"י. לכן אף שבבשר בחלב חוששין גם לר"י, אולי בבשר ודגים שכבר מסתפק המגן אברהם בסימן קע"ג שאפשר שנשתנו הטבעים, וגם החתם סופר כתב דלכן השמיט הרמב"ם גדול שברופאים דין זה, דאף שאין להתיר סתם אבל אולי יש לסמוך מנידון זה על רש"י והפרי מגדים ולכן החלק שמחוץ לרוטב מותר.

שו"ת בדיני ממונות

מאת הרב עידו שחר שליט"א

שאלה: מה תוקפה של צוואה

ביטוחים כהלכה

האם ראוי ליראי ה' לבטח את עצמם בביטוח חיים או בביטוח נכסים, האם אין זה כחוסר אמונה בהקב"ה היכול לדאוג לטובת האדם גם בעת משבר ולספק לו כל צרכיו, או שמא זה חלק מחובת ההשתדלות המוטלת על האדם?

חובת ההשתדלות

בענין זה ראה מש"כ הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה או"ח ח"ב סימן קיא): "הנה לענ"ד אין בזה שום חיסרון בביטוחון בהשי"ת, שהוא ככל עניני מסחר שהאדם לא רק שרשאי אלא גם מחוייב לעשות מסחר ועבודה לפרנסתו, ואסור לו לומר שאף אם לא יעשה כלום יזמין לו השי"ת פרנסתו באיזה אופן, דמנא לו שיש לו זכות כזה, לבד האיסור לסמוך על הנס וכו' וא"כ ודאי שאסור לסמוך שישלח לו השי"ת פרנסתו

בלא שום עבודה או מסחר, אף שהוא צריך לידע שכל מה שמרוויח מעבודתו ומסחרו הוא רק מהשי"ת כפי מה שנקצב לו מראש השנה, אבל מכל מקום כך נגזר מהשי"ת שרק ע"י איזה מעשה עבודה ומסחר ישלח לו השי"ת פרנסתו וכו'. וא"כ גם אינשורענס (=ביטוח) הוא ככל עניני מסחר וכדומה שעושין לפרנסת עצמו ופרנסת בניו וכו'."

דברים דומים בענין ההשתדלות הטמונה בעשיית הביטוח מובאים בשו"ת יחוה דעת (לגאון רבי עובדיה יוסף שליט"א, חלק ג סימן פה). בתשובתו שם מציין את המובא במדרש שוחר טוב (כג): רבי אליעזר בן יעקב אומר, 'למען יברכך ה' אלוקיך בכל מעשה ידך אשר תעשה'. יכול יהא יושב ובטל, תלמוד לומר 'בכל אשר תעשה'. אם עושה מתברך, ואם אינו עושה אינו מתברך. נמצאנו למדים שברכת הקב"ה באה לאדם המשתדל לסייע לעצמו, ואילו אם אינו משתדל כלל, אינו מתברך. מהדברים הנ"ל מסיק שם בתשובתו שעל האדם מוטלת חובת ההשתדלות לפרנסתו, ואולם על האדם לבטוח בה' שעל ידי השתדלותו ימציא לו פרנסתו.

ומקשה שם, שהרי מובא במשנה בסוטה (דף מח ע"ב) שמשחרב בית המקדש פסקו אנשי אמנה, שנאמר "הושיעה ה' כי גמר חסיד, כי פסו אמונים מבני אדם", ומפרשת שם הגמרא: אנשי אמנה, אלו המאמינים בקדוש ברוך הוא, כדתניא, רבי אליעזר הגדול אומר, מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר, אינו אלא מקטני אמנה. א"כ נראה שמי שדואג לעתידו, ואפי' לעתיד הקרוב כדוגמת מחר, אינו נחשב מהמאמינים. ולכאורה מדוע, והרי מקיים הוא את חובת ההשתדלות?

ומבאר ענין זה ע"פ המובא במהרש"א שם, שדרגה גבוהה זו שהוזכרה בגמרא שם זוהי משנת חסידים, שמאמינים שהקדוש ברוך הוא זן ומפרנס לכל חי מקרני ראמים עד ביצי כינים. משמע שאין איסור מן הדין כשמשתדל האדם להשיג יותר ממזונות אותו היום, לצורך מחר, אך בלבד שלא יסיר מבטחו מהקדוש ברוך הוא.

האין זה חוסר בטחון בהקב"ה?

בשו"ת פרי השדה (לגאון רבי אליעזר

דעת ודין - המשך

וכנגדם חייבת לו האשה ארבעה דברים. חיובים אלו של הבעל לאשתו והאשה לבעלה מובאים בשו"ע אבן העזר סימן סט. מקורם של חיובים אלו הוא בגמרא בכתובות דף מז וכן מבוארים שם בדף נח ע"ב. כידוע, החיובים הנ"ל נתקנו "זה כנגד זה".

אחד החיובים של הבעל לאשתו הוא חיוב פדיונה. הבעל חייב לפדות את אשתו אם נשבתה בין העכו"ם. כנגד חיובו זה של הבעל זוכה הוא בפירות נכסי אשתו (הגמרא שם מבארת שעיקר החיוב הוא שבעל יפדה את אשתו, אך זיכו לו חז"ל את פירותיה תמורת חיובו זה, כדי שלא תהיה ביניהם איבה, שלא יטען הבעל שהוא רק נותן ואינו מקבל תמורה). כן נפסק גם בשו"ע (שם סימן פה סעיף א).

אם נתבונן נבחין שמה שתקנו פה חז"ל הוא לא אחרת מאשר ביטוח לאשה. האשה מפרישה בכל תקופה קצרה את פירות נכסיה לבעלה, ובתמורה מקבלת "ביטוח שבי", שאם תישבה בין הגויים בעלה יהיה מחוייב לפדותה. הנה לנו ביטוח שתקנו חז"ל, בלא לחשוש שמא הנהגה זו סותרת את הביטוח או את האמונה בהקב"ה.

פרנסתו, אין זה בכלל מניעת בטחון, כי מכל מקום בטחוננו בה'. לפיכך מותר לעשות ביטוח חיים כשהוא בוטח בה' וכו', ויודע שאין שום דבר בלי השגחת הקדוש ברוך הוא, ולית אתר פנוי מיניה".

למעשה מסיק שם הגרע"י בסיכום תשובתו: "מותר לאדם לבטח את עצמו ביטוח חיים, ואין בזה משום חוסר בטחון בהקדוש ברוך הוא. ובלבד שהכל ייעשה על פי ההלכה על יסוד תורתנו הקדושה, אשר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" (ועי"ש בתשובתו, בהערה, שהעלה שתי בעיות לדוגמא העלולות להיות בנוסחת הפוליסה המצויה, הסכמה לנתיחה שלאחר המוות וכן בעיית הריבית שבביטוחים).

חז"ל תיקנו ביטוח לאשה

בשורות דלהלן ברצוני לציין מקור נוסף בחז"ל שנראה ממנו שדאגו חז"ל לעשות לאשה "ביטוח", כדי לשמור את זכויותיה לעתיד.

כידוע הבעל חייב לאשתו עשרה דברים

דייטש, חלק ב סימן מד, ומובא בשו"ת יחוה דעת (שם), התיר לעשות ביטוח חיים, והוכיח דבריו מהתוספות בקידושין (מא ע"א ד"ה אסור) שכתבו: "ועכשיו שאנו נוהגים לקדש בנותינו אפילו קטנות, היינו משום שבכל יום ויום הגלות מתגבר עלינו, ואם יש סיפק בידי אדם עכשיו לתת לבתו נדוניה, שמא לאחר זמן לא יהיה סיפק בידו, ותשב בתו עגונה לעולם". משמע שבכך שדואג עתה לעתידו הכלכלי או לעתידן הכלכלי של בנותיו, אין בזה משום חוסר בטחון ואמונה בהשי"ת.

ונראה לומר שראיה זו שבשו"ת פרי השדה היא מכל שכן, שהרי אם שם מצינו בדברי התוס' שיכול אדם לעבור על איסור (או לפחות מצווה שלא ישיא את בתו קטנה, ועי' בזה בבית שמואל אבן העזר, סימן לז ס"ק יא) כדי שידאג לעתידה הכלכלי של בתו, כל שכן שיכול אדם לדאוג מעתה ולעשות מעשים כדי לשפר את מעמדו הכלכלי בטרם עת, כאשר עתה לא עובר שום איסור בכך.

וסיים שם בשו"ת פרי השדה: "אבל המאמין בכל דרכיו כי הקדוש ברוך הוא סיבת כל הסיבות, אלא שעושה השתדלות לצורך

מרכז למודי דעת

מהיום תוכל לשלב למודי הלכה בתוך סדר היום העמוס שלך. הצטרף עוד היום לשעורי ההלכה מבית למודי דעת הנשלחים לאלפי בתים בארץ ובעולם ומביאים את הלומד לרמה גבוהה בידיעת הלכה.

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והיתר, שבת, עירובין, נדה, מקוואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות ברבנות.
- מוכר לשנת שבתון

